

**Rahandusministri 3. juuli 2017. a määruse nr 57
„Täpsustavad juhised kauba sisenemis- ja väljumisformaalsuste teostamiseks“
muutmine**

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Kehtiva rahandusministri 3. juuli 2017. a määrusega nr 57 „Täpsustavad juhised kauba sisenemis- ja väljumisformaalsuste teostamiseks“ (edaspidi *määrus*) reguleeritakse tollitoiminguid kaupade välisriigist Eestisse toimetamisel mere- või õhutranspordivahendiga. Kaupade sisenemisel Eesti territooriumile esitatakse tollile elektroonilise andmevahetussüsteemi kaudu teave kaupade ja transpordivahendite kohta.

Eelnõuga kavandatud muudatused on seotud Euroopa Liidu tolliõiguse rakendamisega. Tolliliidus ühtlustatakse tollile esitatavad deklaratsioonid ja teatised ning võetakse järk-järgult kasutusele liiduülesed elektroonilised andmevahetussüsteemid. Sellega seoses peavad liikmesriigid muutma ja ajakohastama oma siseriiklikke tollisüsteeme. Rahandusministri määruse muudatus puudutab ELi tollisüsteemi „impordi kontrollisüsteem ICS2“ ning Maksu- ja Tolliameti tollisüsteeme „impordikontrolli süsteem ICS“, „saabumisteade töötlemise süsteem IMF“ ja „sisenemisformaalsuste rakendus NES“.

1.1 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu valmistas ette Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonna peaspetsialist Kaire Taar (tel 5885 1372, e-post kaire.taar@fin.ee). Eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (tel 5885 1493, e-post virge.aasa@fin.ee). Eelnõu toimetas keeleliselt personali- ja õigusosakonna keeletoimetaja Sirje Lilovert (tel 5885 1468).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Euroopa Liidu tolliseadustiku (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1–101) (edaspidi *tolliseadustik*) jõustumisel kehtestati tolliseadustiku rakendusaktidega (määrus (EL) nr 2015/2446¹ ja määrus (EL) nr 2015/2447²) peaaegu kõikidele tollis kasutatavatele deklaratsioonidele (s.h sisenemise ülddeklaratsioonile) uus andmekoosseis. Ühtne andmekoosseis kehtestati ka erinevatele teatistele (nt kauba esitamise teade) ning transiidi deklaratsioonina kasutatavale elektroonilisele transpordidokumendile ehk manifestile mere- ja õhutranspordi korral, mida varasemalt liidu õigusega ei reguleeritud.

Tulenevalt deklaratsioonide uuest andmekoosseisust ning lisaks ka uute deklaratsioonide ja teatiste kasutusele võtmisest, kuulusid kõik tolli andmetöötlussüsteemid ajakohastamisele. See tähendas sisuliselt olemasolevate infosüsteemide väljavahetamist, kuna muudatused nii

¹ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2015/2446, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 952/2013 seoses liidu tolliseadustiku teatavaid sätteid täpsustavate üksikasjalike eeskirjadega

² komisjoni rakendusmäärus (EL) 2015/2447, millega nähakse ette määruse (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik) teatavate sätete üksikasjalikud rakenduseeskirjad

deklaratsioonide andmekoosseisudes kui ka muudatused nende esitamise protsessides olid sedavõrd suured. Ajaraamistik uute süsteemide arendamiseks ja kasutuselevõtmiseks määrati ELi tasandil, mille hetkel kehtiv ajakava sisaldub komisjoni rakendusotsuses (EL) nr 2023/2879, millega kehtestatakse liidu tolliseadustikuga ette nähtud elektrooniliste süsteemide väljaarendamise ja kasutuselevõtmise tööprogramm (edaspidi *tööprogramm*)³.

Kui sisenemise ülddeklaratsioonide esitamiseks ja töötlemiseks loodi ühtne ELi rakendus impordi kontrollisüsteem ICS2 (Import Control System), mis kuulub kasutuselevõtmisele etapiviisiliselt transpordiliikide lõikes (tööprogrammi projektide loetelu p 17), siis sisenemisformaalsuste käigus nõutavate mitmete muude teatiste ja deklaratsioonide esitamiseks (nt saabumisteade, kauba esitamise teade) tuli liikmesriikidel endil arendada siseriiklik rakendus (tööprogrammi projektide loetelu p 13). Eesti arendas selleks uue sisenemisformaalsuste rakenduse NES (National Entry System) ning lõpetab järk-järgult transpordiliikide lõikes siseriiklike süsteemide nagu impordi kontrollisüsteem ICS ja elektroonsete saabumisteade töötlemise süsteem IMF (Import Management Functionality) kasutamise vastavalt uue üleeuroopalise impordi kontrollisüsteemi ICS2 rakendumise ajakavale.

Kuna uued süsteemid ICS2 ja NES asendavad etapiviisiliselt täna kasutusel olevaid rakendusi ICS ja IMF, siis viiakse ka liikmesriikide vahelise kaubanduse korral manifestide töötlemine (s.t esitamine, riskianalüüs ja kaupade järelevalve) samuti uude süsteemi NES. Näiteks on õhutranspordiga veetavate kaupade sisenemisformaalsused kolmandast riigist juba täielikult üle viidud ning meretranspordi korral on selleks kuupäevaks 1. aprill 2025. a. Liidu tolliõigus liikmesriikide vahelise kaubanduse korral manifestide esitamist tolli infosüsteemi ei kohusta, mistõttu vajab see valdkond ka edaspidiselt siseriiklikku reguleerimist.

Seoses kauba liidu tollistaatust tõendavate dokumentide süsteemi (PoUS) 2. etapi rakendamisega alates 2025. aasta 15. augustist (vt tööprogrammi projektide loetelu p 8) lõpeb üleminekuperiood nn järgmise päeva manifestide kasutamiseks, siis seda funktsionaalsust süsteemis NES ei arendata ning meretranspordi korral sisenemisformaalsuste teostamisel süsteemi NES alternatiivset kasutamist süsteemide ICS/IMF asemel ette ei nähta.

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu paragrahvis 1 tehakse muudatused, mis on seotud erinevate elektrooniliste süsteemide kasutuselevõtuga.

Eelnõu § 1 punktis 1 muudetakse määruse paragrahvi 1 lõike 1 esimest lauset ja jäetakse välja sõnad: „ja sealt välja“. Määruse muudatusega 2023. aasta 1. oktoobril jäeti määruse sisust välja kõik, mis puudutas väljumisformaalsusi. Muudatusega viiakse määruse reguleerimisala koostõlla määruse sisuga.

Eelnõu § 1 punktid 1–8, 10–15, 17–18 ja 20.

Õhutranspordi korral tekib manifestide esitamise võimalus uude süsteemi NES 15. oktoobrist 2024. a. Samas on isikutel perioodil 15.10.2024–31.03.2025 võimalus jätkata manifestide ja saabumisteade esitamist ka vanadesse süsteemidesse. Nimetatud üleminekuperiood on vajalik ettevõtjatele oma IT-süsteemides arenduste tegemiseks, et saavutada andmete esitamise võimekus vastavalt uutele nõuetele.

³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302879&qid=1725465573905

Kuna isikutele jääb õhutranspordi korral perioodil 15.10.2024–31.03.2025 kaks erinevat valikut manifestide esitamiseks, on määruse eelnõu sisenemisformaalsuste peatüki struktuuri muudetud ning erinevate rakenduste kasutamine reguleeritud eraldisesvas jaotises. Määruse 2. peatüki 1. jagu §-d 3–6 on 1. jaotis – Andmete esitamine impordikontrolli süsteemi ICS ja saabumisteade töötlemise süsteemi IMF ja määrust täiendatakse 2. jaotisega – Andmete esitamine sisenemisformaalsuste rakendusess NES.

Andmete esitamine NESi

1) Manifesti esitamine – peamine muudatus on andmekoosseisus, mis tuleneb delegeeritud määruse (EL) nr 2015/2446 lisa B veerus D3 (elektrooniline transpordidokument õhu- ja meretranspordil) nimetatud andmetest ja mida on lisaks täiendatud veerus G4 (ajutise ladustamise deklaratsioon) nimetatud andmetega. Manifesti esitajate arv tänasega võrreldes ei muutu. Manifesti võib küll esitada hiljemalt koos kauba esitamisega, kuid nii ettevõtjate endi kui ka tolli huvides tuleks manifest esitada kohe esimesel võimalusel juba enne kauba saabumist, et kindlustada saabudes kauba kiire käitlemine. Vastasel juhul peab arvestama tollile kuluva ajaga kaubale riskianalüüsi läbiviimiseks.

2) Manifesti kehtivusaeg ja andmete muutmine tänasega võrreldes ei muutu. Kui 200 päeva jooksul ei ole kaup saanud ja kaup tollile esitatud, kaotab manifest kehtivuse ja see kustutatakse tolli süsteemis.

3) Teisest liikmesriigist tuleva kaubaga transpordivahendi saabumisest tolli eraldisesivalt enam ei teavitata, vaid see on asendatud kauba dokumentide elektroonilise esitamisega, milleks on kauba esitamise teade. Kauba esitamise teate andmekoosseis tuleneb delegeeritud määruse (EL) nr 2015/2446 lisa B veerus G3 (Kauba esitamine tollile) nimetatud andmetest ning kauba esitajate ring on sama, kes manifestide puhul.

4) Olulise muudatusena on kliendi halduskoormuse vähendamiseks määrusesse toodud säte, mis võimaldab esitatud manifesti kasutada automaatselt liiduvälise kauba korral ka ajutise ladustamise deklaratsioonina. See tähendab, et toll ei pea nõudma kahe eraldiseisva deklaratsiooni esitamist, vaid manifest ise täidab kahe erineva dokumendi rolli.

Eelnõu § 1 punktid 9, 16 ja 19.

Võttes arvesse asjaolu, et meretranspordi korral peab ettevõtjatel olema võimaldatud siseriiklikult nn ühtse akna kasutamine ning ka meresõiduohutuse seaduse §-s 75¹ nimetatud elektrooniline mereinfosüsteem (EMDE, Estonian Maritime Document Exchange) tuleb vastavusse viia määrusest (EL) nr 2019/1239⁴ tulenevate uute nõuetega, siis meretranspordi korral tekib süsteemi NES kasutamise võimalus alles pärast EMDE ajakohastamist ja vastavate liideste loomist. EMDE ajakohastamine on EL tasandil kavandatud 15. augustiks 2025. a.

Ülevaatlük tabel transpordiliikide ja infosüsteemide kasutuselevõtu kohta

Meretransport

	täna	alates 01.04.2025	alates 15.08.2025
Teisest liikmesriigist	ICS ja IMF	ICS ja IMF	NES
Liiduvälisest riigist	ICS ja IMF	ICS2	ICS2

Õhutransport

	täna	alates 15.10.2024	alates 01.04.2025
Teisest liikmesriigist	ICS ja IMF	ICS ja IMF või NES	NES
Liiduvälisest riigist	ICS2	ICS2	ICS2

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1239>

Eelnõu paragrahvis 2 sätestatakse määruse jõustumise aeg,

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, Komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2015/2446, 28. juuli 2015, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 952/2013 seoses liidu tolliseadustiku teatavaid sätteid täpsustavate üksikasjalike eeskirjadega ja Komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2015/2447, 24. november 2015, millega nähakse ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik) teatavate sätete üksikasjalikud rakenduseeskirjad.

4. Määruse mõjud

Määruse jõustumisel võetakse kasutusele deklaratsioonide ja teatiste uued andmekoosseisud, mille tõttu vajavad kõik tolli andmetöötlussüsteemid uuendamist. Kaasneb väike kohanemisvajadus.

Elektroonilised süsteemid hõlbustavad kaubavahetust ja vähendavad halduskoormust. Seetõttu on määruksesse toodud säte, mis võimaldab esitatud manifesti kasutada automaatselt liiduvälise kauba korral ka ajutise ladustamise deklaratsioonina. See tähendab, et ettevõtja ei pea esitama kahte eraldiseisvat deklaratsiooni, vaid manifest ise täidab kahe erineva dokumendi rolli.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine võib kaasa tuua kulusid ettevõtjatele, kui neil on vaja oma IT-süsteeme uuendada.

Maksu- ja Tolliameti eesmärk on muudatusega parandada järelevalvet ja vähendada halduskoormust. Liiduvälisest riigist saabuva kauba andmed liiguvad edaspidi ELi ülesesse süsteemi ja liikmesriikidel puudub vajadus oma siseriiklikuid süsteeme arendada ja töös hoida. Sisenemisformaalsuste rakenduse NES manifestide töötlemise arendamist on rahastatud riigieelarvest summas 860 000 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määruse § 1 punktid 1, 2, 4–8, 10, 13, 15, 17 ja 18 jõustuvad 2024. aasta 15. oktoobril. Jõustumine on seotud sisenemisformaalsuste rakenduse NES kasutuselevõtuga.

Määruse § 1 punktid 3, 11, 12, 14 ja 20 jõustuvad 2025. aasta 1. aprillil. Jõustumine on seotud õhutranspordil üleminekuperioodi lõppemisega, süsteemide ICS ja IMF kasutamise lõpetamisega ning ülemineku sisenemisformaalsuste rakenduse NES kasutusele.

Määruse § 1 punktid 9, 16 ja 19 jõustuvad 2025. aasta 15. augustil. Jõustumine on seotud elektroonilise mereinfosüsteemi EMDE ajakohastamisega.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on välja töötatud koostöös Maksu- ja Tolliametiga. Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks Kliimaministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Kaubandus-Tööstuskojale.

